

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО
ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

**PROBLEMS AND PROSPECTS FOR DEVELOPMENT OF SOCIAL
ENTERPRISES IN UKRAINE**

*докт. екон. наук О.В. Дикань, канд. екон. наук Г.В. Обруч, Н.Л. Фролова
Український державний університет залізничного транспорту (Харків)*

*O. Dykan, D.Sc. (Econ.), H. Obruch, PhD (Econ.), N. Frolova
Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv)*

Сьогодні все більшого поширення у світі набуває розвиток соціального підприємництва, основною метою якого є вирішення соціальних проблем та створення умов для задоволення потреб соціально незахищених груп суспільства. Наразі в Європі функціонує близько 2 млн соціальних підприємств, що формують 8 % ВВП країн ЄС, і забезпечують зайнятість понад 14,5 млн осіб [1]. Так, наприклад, Великобританія нараховує близько 70 тис. соціальних підприємств, що забезпечує сумарний вклад в економіку в розмірі 24 млрд. фунтів стерлінгів та зайнятість майже 1 млн працівників [2]. В Україні за офіційними даними функціонує лише 150 соціальних підприємств. Проте, експерти наголошують, що їх реальна кількість значно більша [3].

Фондом агентства «Томсон Рейтер» спільно з Deutsche Bank, UnLtd та The Global Social Entrepreneurship Network у 2016 році було проведено першу світову оцінку експертних думок з питання ступеня комфортності країн для діяльності соціальних підприємств. Критеріями оцінки стали державна підтримка соціальних підприємств (1 місце – Південна Корея), залучення кваліфікованого персоналу (США), суспільне розуміння соціального підприємництва (Ізраїль), можливість заробітку на життя (Канада), прискорення темпів розвитку соціального підприємництва (Канада), доступ до інвестицій (Канада). На основі результатів оцінки представлено відповідний рейтинг, згідно якого до ТОП-10 країн за рівнем сприятливості розвитку соціальних підприємств відносяться: США, Канада, Великобританія, Сінгапур, Ізраїль, Чилі, Південна Корея, Гонконг, Малайзія, Франція. Туреччина була визнана країною з найменш сприятливим середовищем для ведення соціального бізнесу. Польща та Росія зайняли 18 та 31 позиції відповідно. Україна, у свою чергу, навіть не увійшла до переліку 44 країн, що аналізувалися [4].

Наразі в міжнародній практиці відсутнє чітке визначення соціального підприємства, проте є розуміння його базової характеристики: основною метою соціального підприємства є соціальний вплив, а не отримання прибутку для власників або акціонерів. Такий оператор надає товари та послуги на ринку за підприємницькою моделлю, і прибуток використовує перш за все для досягнення соціальних цілей. Європейською комісією виділено чотири основні сфери

діяльності таких підприємств: робоча інтеграція (навчання та працевлаштування людей з обмеженими можливостями, осіб, які опинилися в складних життєвих обставинах і безробітних); надання індивідуальних соціальних послуг в таких сферах, як охорона здоров'я, соціальний захист, профнавчання, освіта, послуги з догляду за дітьми, послуги для людей похилого віку або допомога малозабезпеченим людям); місцевий розвиток депресивних / вразливих регіонів; інше, що включає захист навколишнього середовища, спорт, мистецтво, культуру та збереження історичної спадщини, науку, дослідження та інновації, захист прав споживачів, аматорський спорт [5].

Аналізуючи тенденції розвитку соціальних підприємств в Україні, було виявлено низку проблем: відсутність суспільного розуміння сутності та основних цілей соціального підприємництва, що пов'язано, насамперед, з недостатнім рівнем проінформованості громадян і відсутністю законодавчого забезпечення створення та функціонування соціальних підприємств; низький рівень державної підтримки розвитку суб'єктів соціального підприємництва; складність пошуку інвесторів для фінансування соціальних проектів; відсутність підприємницької освіти в ініціаторів створення соціального підприємства; низький рівень доходності населення, що обмежує його фінансові можливості участі у соціальних заходах та ін.

У якості висновку проведеного дослідження і, приймаючи до уваги проблематику функціонування суб'єктів соціального підприємництва, доцільно наголосити, що наразі важливого значення набуває створення сприятливого середовища для розвитку соціальних підприємств, а саме: формування державної політики у сфері забезпечення розвитку соціальних підприємств та визначення дієвих інструментів її реалізації; активізація механізмів пільгового кредитування та надання грантів суб'єктам соціального підприємництва; створення умов для залучення вітчизняних підприємств до міжнародних програм стимулювання розвитку соціального підприємництва; розвиток культури соціального бізнесу та формування соціально відповідального суспільства; організація конференцій та бізнес-тренінгів з питань розвитку соціального підприємництва; стимулювання суб'єктів малого та середнього бізнесу до розробки і впровадження соціально-відповідальних бізнес-моделей.

[1] Madrid Declaration "The Social Economy, a business model for the future of the European Union" [Electronic research]. – Access mode: <http://www.lavoro.gov.it/notizie/Documents/2017-05-23-DICHIARAZIONE-MADRID-English-Version.pdf/>

[2] The Future of Business: State of Social Enterprise Survey 2017 [Electronic research]. – Access mode: <https://www.socialenterprise.org.uk/the-future-of-business-state-of-social-enterprise-survey-2017/>

[3] Каталог соціальних підприємств України 2016-2017 роки / Громадська організація «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ-XXI». – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2017. – 302 с.

[4] The best countries to be a social entrepreneur 2016 [Electronic research]. - Access mode: <http://poll2016.trust.org/>

[5] Гулевская-Черныш А. Социальное предпринимательство: европейский взлет vs украинский реализм / А. Гулевская-Черныш // Зеркало недели. – 17 марта 2018 г. – № 10 (356) – С. 15.